

Ingo Normet: andekas lavastaja või näitleja ei pruugi olla hea pedagoog

1. novembrist kannab Eesti Muusikaakadeemia (EMA) lavakunstkateeder EMA Kõrgema Lavakunstkooli nime. EMA nõukogu valis lavakunstkooli juhatajaks Ingo Normeti, kes näeb enda ees kolme peamist ülesannet: muuta lavakool avatumaks, kinnistada kooli väärt pedagoogide kaader ja aidata kaasa eestikeelse teatrikirjanduse ilmutamisele.

Milline oli uue koolijuhataja esimene töö Toomkooli tänaval?

Erialane töö, mille tarvis mind kooli juhutama valiti, puudutab eelkõige õppetöö korraldamist, kuid minu esimesed tegemised lavakunstkoolis olid seotud hoopiski ehitustöödega. Poolakate restaureeritud ja ümberehitatud majas on meil ilus saal, kus korraldatakse etendusi. Üheaegselt õpib aga lavakoolis kaks kursust ning seetõttu on tarvis olemasolevat klassiruumi laiendada, et erialatunnid võiksid toimuda ühel ning samal ajal. On veel teinegi häda: kogu maja ukсед on tehtud õhukesest vineerist või puust ja tarvis oleks nad muuta enamvähem helikindlateks. Praegu kõlab Toomkooli maja läbi nagu kell, kuid lavakunstkooli eripära ongi selles, et vahel tuleb teisi segamata teha väga kõva häält.

Muusikaakadeemia abiga oleme saanud endale arvutid, paljundusaparaadi ja faksi. Ilma nendeta ei saaks toimida ükski kõrgkool. Koolijuhataja ameti tehniline pool on siis selline.

Kas uue juhataja tulekuga hakkavad kooli treppidel või koridorides ka puhuma uued tuuled? Milliseid muutusi on oodata?

Lavakunstkool on üsna pikade traditsioonidega. Maailma teatri ajalooa kõrnutades on eesti teater mõistagi väga noor — võrreldes kasvõi kreeka mitme tuhande aastase teatriga. Mõõdunud aastal sai eesti kutseline teater alles üheksakümmend aastat vanaks ning peaaegu pool sellest, kolmkümmend kaheksa aastat on Eestis tegutsenud teatrikool.

Teatrikoolil on samad mured, millest on räägitud näiteks Tartu Ülikooli puhul. Kõrgkoolidel on vahel oht muutuda seisva veega tiigiks: õpetajate õpilased õpetavad omakorda enda õpilasi ja nii

Peeter Langovits

□ Ingo Normeti sõnul on Eestis terav puudus teatriajaloolastest.

kes Inglismaal käinud, on tunne, et nimelt sealne näitlejate koolitamise viis peaks meile hästi sobima. Ilmselt oleks sealt palju õppida.

Kooli avatuse kõrval pean oluliseks kinnistada heade pedagoogide kaader, liiga palju inimesi on nende aastate jooksul teatrikoolist läbi käinud. Mõni õpetas paar kuud, mõni semestri või paar aastat, kuid pedagoogitöö on siiski hoopis erinev näitleja või lavastaja tööst. Isegi väga andekas lavastaja või näitleja ei pruugi sugugi olla tingimata hea pedagoog, kes tunneb ära noores inimeses peituvad võimed ning aitab temal vabaneeda liigsest. See on eriline kutsumus, tarvis oleks rohkem selliseid inimesi lavakooli ümber koondada.

Olete lõpetanud GITISE. Kas oli väga palju torisejaid, et Panso-kooli sai juhtima mees, kes ise pole seda kooli lõpetanud?

Ei oska öelda. Juhataja valiti mitme hääletusvooru järel. Kandideerisin koos Kalju Komissarovi ja Priit Pedajasega. Esiteks hääletasid lavakooli õppejõud, siis teatriliiidu juhatuse ja otsustav hääli oli muusikaakadeemia nõukogul. Seisukohti oli ilmselt mitmesuguseid, aga kõik hääletused olid salajased, ma ei oska selle koh-

välja jõuab. Tegemist polnud siin sugugi pedagoogide hoolimatusega, pigem soovisid nad oma ainet väga põhjalikult õpetada, aga ööpäevas on siiski vaid 24 tundi.

Üliõpilastel peab jääma aega nii keha kui hääle treenimiseks, samuti teoreetiliste ainete tarvis ning seetõttu peab õppeprogrammi valik olema eriti range. Tuleb jõuda otsusele, mida on akadeemiliseks põhihariduseks ilmtingimata vaja, ilma milleta ei saa olla haritud näitleja-lavastaja. Ning ilma milleta seda saab olla, sest kool ei suudaks kunagi anda kõiki eluks vajalikke teadmisi. Enesetäiendus kestab kogu elu.

Samuti püüan muuta lavastajate õpetust. Üldiselt on lavastajad saanud teatrikoolist samas mahus baasharidust kui näitlejad. Lavastaja võiks saada koolist ikka palju rohkem: tunduvalt enam peaks olema teoreetilisi aineid, kuid samal ajal ei ole mõni praktiline distsipliin talle niivõrd vajalik kui näitlejale.

Lavakooli spetsiifika eeldab kursusekeskse õppesüsteemi jätkumist, me ei saa minna üle nii vabale punktisüsteemile kui on teistes kõrgkoolides. Teatriõpetus nõuab sageli kollektiivset tööd. Kavatsen siiski sisse viia segasüsteemi. Teatud ainegrupe peavad üliõpilased saama ise

Kas teatrikool võiks olla tegev ka teatriramatute väljaandmisel?

Miks mitte. Täiesti puudu on näiteks «Eesti teatri ajalugu». Need suured monograafiad, mis omal ajal kirjutasiid Lea Tormis ja Karin Kask, on küll tänuväärsed oma ainekogu ja mahu poolest. Ometi kirjutati need raamatud sel ajal, kui pidi olema palju hinnangulist, ka on nad liiga mahukad ja üksikasjalikud, et kasutada neid õpikutena. Teatrikõrgkooli kõrval läheb õpikut aga vaja humanitaarkallakuga gümnaasiumidel, üldse asjahuvilistel inimestel.

Eestikeelse teatrikirjanduse üllitamise keskus on praegu teatriliiit (kas või Brooki ning Coheini väga vajalikud raamatud), koos nendega peaks kool jätkama eesti teatrisajatundjate ja samuti tõlkeraamatute väljaandmist. Esmalt on vaja tõlkida Stanislavski põhiteosed uuesti eesti keelde: keel on vananenud, raamatud ise on muutunud rariteetideks. Täiesti tõlkimata on aga tema «Näitleja töö rolliga». Stanislavski tõlkimisest oleme juba rääkinud mitme inimesega, viimati Mati Undiga. Diderot' essee «Paradoks näitlejast» on lubanud tõlkida Linnar Priimägi.

Võib küll väita, et näitlejavalastajad peaksid oskama võõrkeelt. Ühelt poolt loomulikult on kõiki erialaseid tekste võimatu ja ka tarbetu kätte saada eesti keeles, palju tuleb lugeda algkeeltes, kuid eesti teatrimõte ei arene, kui eesti keeles pole olemas peamisi teoreetilisi teoseid. Iga taoline tekst arendab samal ajal eesti teatri keelt ja teatris käibivaid väljendeid, seetõttu peab raamatuid taas ja taas tõlkima. See on samuti üks lavakunstkooli ülesandeid.

Olite pikka aega Pärnu Endla lavastaja ja peanäitejuht. Praegu pole palgal üheski Eesti teatris. Kas praegusel eluperioodil tunnete eeskätt kutsumust olla pedagoog?

Pedagoogitöö pakub mulle huvi küll, kuid samal ajal ma ju ka lavastan ja võibolla koguni rohkem, kui praegune juhatajaamet lubaks. Läänud sügisel tuli Soomes Varkause teatris välja Moliere'i «Ihnus» ning möödunud aasta jaanuaris Lappeenranta teatris Shakespeari komöödia «Mõõt mõõdu vastu». Lava-

tehniline pool on siis selline.

Kas uue juhataja tulekuga hakkavad kooli treppidel või koridorides ka puhuma uued tuuled? Milliseid muutusi on oodata?

Lavakunstikool on üsna pikade traditsioonidega. Maailma teatri ajalooga kõrvutades on eesti teater mõistagi väga noor — võrreldes kasvõi kreeka mitme tuhande aastase teatriga. Möödunud aastal sai eesti kutse-line teater alles üheksakümmend aastat vanaks ning peaaegu pool sellest, kolmkümmend kaheksa aastat on Eestis tegutsenud teatrikool.

Teatrikoolil on samad mured, millest on räägitud näiteks Tartu Ülikooli puhul. Kõrgkoolidel on vahel oht muutuda seisva veega tiigiks: õpetajate õpilased õpetavad omakorda enda õpilasi ja nii aina edasi. Traditsioonid on küll head asjad, kool aga peab olema avatud. Avatus ei tähenda sugugi juhuslikkust, vaid seda, et lavakool peaks olema avatud kõigele maailmas toimuvale.

Eesti teater on viimase poole sajandi vältel saanud suuri mõjutusi just Venemaalt ning minagi näen lavakooli üht ülesannet selles, et säilitada, mis vene koolis head. Kogu maailma teatrikoolid tuginevad Stanislavski õpetuse põhitõdedel ja see on meie trump, et me kuigi-võrd seda teame või valdame. Ent Stanislavski õpetust on venelastest palju rohkem arendanud edasi ameeriklased, vene teatris on Stanislavski käsitlemine ehk teatud mõttes dogmatiseerunud.

Näen oma ülesannet otsida teatrikoolile rohkem koostööpartnereid Läänes. Eriti pakub huvi Inglismaa ja ka Rootsi teatrikoolitus. Vaadates inglise filme ja teatrilavastuste videosalvestusi, samuti kuulates inimesi,

väga andekas lavastaja või näitleja ei pruugi sugugi olla tingimata hea pedagoog, kes tunneb ära noores inimeses peituvad võimed ning aitab temal vabandada liigsest. See on eriline kutsumus, tarvis oleks rohkem selliseid inimesi lavakooli ümber koondada.

Olete lõpetanud GITISE. Kas oli väga palju torisejaid, et Panso-kooli sai juhtima mees, kes ise pole seda kooli lõpetanud?

Ei oska öelda. Juhataja valiti mitme hääletusvooru järel. Kandidateerisin koos Kalju Komissarovi ja Priiti Pedajasega. Esiteks hääletasid lavakooli õppejõud, siis teatriliiidu juhatas ja otsustav hääli oli muusikaakadeemia nõukogul. Seisukohti oli ilmselt mitmesuguseid, aga kõik hääletused olid salajased, ma ei oska selle kohta midagi öelda.

Pansost või Panso-koolist ma siiski nii kaugel ei ole nagu võib arvata. Erialases mõttes võiks öelda, et Panso on minu onu. Panso õpetajad ja mu õpetaja Anatoli Efrosee õpetajad olid ühed ja samad — Popov ning Knebel. Olen saanud seega sama kooli, vaid kümme aastat hiljem kui Panso.

Kas muutub midagi lavakunstikooli õppeprogrammis?

Paar kuud olen nüüd põhiliselt tegelnud lavakunstikooli õppeprogrammi süstematiseerimisega, seal on olnud vahest juhuslikku. Kõik seni õpetatu on nii või teisiti olnud ka vajalik, kuid paljude juhuste kokkulangemise tõttu on vähe tähelepanu pööratud põhidistsipliinidele, ilma milleta on akadeemiline haridus mõeldamatu. Filosoofiat on näiteks vähe õpetatud ja teatriajaloo käsitlemisega on vahel olnud nii, et enne lõpeb kool kui teatriajalugu otsaga kaasaega

minu õigimata vaha, ilma milleta ei saa olla haritud näitleja-lavastaja. Ning ilma milleta seda saab olla, sest kool ei suudaks kunagi anda kõiki eluks vajalikke teadmisi. Enesetäiendus kestab kogu elu.

Samuti püüan muuta lavastajate õpetust. Üldiselt on lavastajad saanud teatrikoolist samas mahus baasharidust kui näitlejad. Lavastaja võiks saada koolist ikka palju rohkem: tunduvalt enam peaks olema teoreetilisi aineid, kuid samal ajal ei ole mõni praktiline distsipliin talle niivõrd vajalik kui näitlejale.

Lavakooli spetsiifika eeldab kursusekeskse õppesüsteemi jätkumist, me ei saa minna üle nii vabale punktisüsteemile kui on teistes kõrgkoolides. Teatriõpetus nõuab sageli kollektiivset tööd. Kavatsen siiski sisse viia segasüsteemi. Teatud ainegrupe peavad üliõpilased saama ise valida, kusjuures valima ei pea sugugi üksnes muusikaakadeemias pakutavast, mõnda ainet võib näiteks õppida hoopis kunsti- või pedagoogikaülikoolis, ja ka välismaal ning loomulikult Tartu Ülikoolis.

Teatriteaduse eriala olemasolu Tartu Ülikoolis on äärmiselt tähtis. Seal ei õpetata ainult tulevase kriitikuid, vaid ülikoolist tulevad ka teatrite kirjandusala juhatajad ning dramaturgid, samuti vajavad haritud inimesi raadio- ja televisioonikanalid, ajalehed. Terav puudus on Eestis teatriajaloolastest — vaid üksikud on võimelised teatriajaloo loenguid pidama. Lea Tormis, Reet Neimar, Kalju Haan ning ongi peaaegu kõik. Väga rõõmustav oli seetõttu lugeda Luule Epneri draamateooria vihikuid, mida andis välja Tartu Ülikool. Usun küll, et lavakunstikool ja Tartu Ülikool peaksid omavahel palju rohkem koostööd tegema.

rimõte ei arene, kui eesti keeles pole olemas peamisi teoreetilisi teoseid. Iga taoline tekst arendab samal ajal eesti teatri keelt ja teatris käibivaid väljendeid, seetõttu peab raamatuid taas ja taas tõlkima. See on samuti üks lavakunstikooli ülesandeid.

Olite pikka aega Pärnu Endla lavastaja ja peanäitejuht. Praegu pole palgal üheski Eesti teatris. Kas praegusel eluperioodil tunnete eeskätt kutsumust olla pedagoog?

Pedagoogitöö pakub mulle huvi küll, kuid samal ajal ma ju ka lavastan ja võibolla koguni rohkem, kui praegune juhataj amet lubaks. Läänud sügisel tuli Soomes Varkause teatris välja Moliere'i «Ihnus» ning möödunud aasta jaanuaris Lappeenranta teatris Shakespeare'i komöödia «Mõõt mõõdu vastu». Lavakooli juhataja kohast ma veel ei teadnud, kui võtsin vastu pakkumise lavastada Estonia teatris muusikali «Hallo, Dolly!», mis peaks esietenduma 10. märtsil. Samal ajal lavastan lavakoolis «Godot'd oodates» ning see tuleb välja juba 11. veebruaril. Raske oleks välja mõelda veel vastandlikuimaid asju, mida üheaegselt lavastada.

Veel üks asi kooli teemal. Ma pole kunagi olnud eriline numeroloogia või astroloogiaga tegeleja, aga üks asi paneb tõesti mõttesse. Võtan kevadel vastu uue kursuse ning need inimesed lähevad tööle aastal 2000, nemad on järgmise aastatuhande näitlejad. See kõlab küll pateetiliselt, tahad või ei taha, ükskõik kui suure iroonia või huumoriga ei püüa ennast kaitsta, selles siiski on midagi mõtlemapanevat.

TAMBET KAUGEMA